

Sadržaj

Događaji

Mediji o medijima

Saopćenja za javnost

Konkursi

Najava događaja

Linija za pomoć novinarima

Autocenzura je prirodni ambijent

bh. medija

Piše: Franjo Šarčević

Novinari su pretvoreni u izvođače

radova

Piše: Goran Dakić

Kako se izboriti protiv autocenzure?

Piše: Amer Tikveša

Samocenzura: Zagušiti nagon i

iznijeti istinu - Definicije i primjeri

iz Irske

Piše: Ronan Brady

Uvodnik

Autocenzura u bh. medijima kao i u cijeloj regiji je sve prisutnija i vidljivija. Ekonomski i politički pritisci, kršenje radnih prava novinara i nepostojanje programa pomoći novinarima kojima prijete otkaz, razlozi su sve izraženije autocenzure kod novinara. Dovoljno je da urednik jednom ukloni tekst ili prilog iz programa koji nije „objektivan“ u očima vlasnika medija ili određenog političkog kruga i cenzura više nije potrebna, novinar će se samocenzurisati svaki put kada samo pomisli da ono što radi neće biti „po ukusu“ vlasnika ili urednika.

Suštinski problem je veza političara sa vlasnicima medija, sveprisutan medijski klijentelizam i (ne)popularnost ili čak zabrana sindikalnog aktiviranja novinara. Naravno, pojedinci biraju i onaj hrabriji put, put odgovornosti, istine i profesionalnosti. Cijena je uglavnom otkaz ili mobing na poslu. Cijena je velika ali u tom slučaju novinar će sačuvati profesionalno i lično dostojanstvo, raditi u interesu javnosti i vratiti ovu profesiju njenoj iskonskoj misiji - informirati građane o pitanjima od javnog značaja.

Habrost pojedinaca i individualna borba jeste važna, međutim, da li je to dovoljno da bi se sačuvala profesionalnost i objektivnost medija? Suštinsko pitanje je kako ostvariti zaštitu i pružiti podršku novinarima koji žele ostati profesionalni u svom poslu. Kako unaprijediti zakone koji će bolje štititi novinare i kako provoditi te zakone?

Pronalaženje pravnih i profesionalnih/novinarskih mehanizama za smanjivanje političkog uticaja na medije, bilo kroz vezu sa vlasnicima ili institucije u kojima djeluju izabrani predstavnici političkih partija, trebalo bi biti prvi korak u stvaranju prostora za smanjenje cenzure i autocenzure. Udruženje BH novinari posljednjih nekoliko godina zagovara donošenje posebnog zakona o transparentnosti medijskog vlasništva i pluralizmu informacija i medijskih sadržaja.

Također, važno je osigurati transparentno finansiranje medija iz javnih fondova i praćenje tokova novca kroz marketinške i druge usluge koje mediji pružaju klijentima. I na kraju, od suštinske je važnosti osnažiti i ohrabriti same novinare da se bore protiv cenzure, posebno kroz stvaranje i jačanje medijskih sindikata, kako bi, kroz sindikalno djelovanje i vlastiti aktivizam, osigurali (samo)zaštitu novinarske profesije i njenih ključnih vrijednosti.

Na novinare se vrši najveći pritisak ali oni nisu jedini koji trpe u sistemu koji je obezvrijedio i sindikate i radnike, slobodu izražavanja i mišljenja općenito. Da bi se desile promjene neophodno je suočiti se sa autocenzurom i u političkim partijama, javnim institucijama, civilnom društvu, u školama... O samocenzuri i cenzuri u ovom broju E-novinarina pišu: Ronan Brady, dugogodišnji novinar iz Irske i ekspert Vijeća Evrope, novinar Amer Tikveša, Franjo Šarčević, urednik portala Prometej. Ba, i novinar Goran Dakić.

Adis Šušnjar, Udruženje/udruga BH Novinari

Događaji

11-12.09.2015.

Regionalna saradnja novinarskih udruženja zemalja Zapadnog Balkana

U Sarajevu je održan dvodnevni brainstorming sastanak predstavnika novinarskih udruženja iz regije Zapadnog Balkana, koji ima za cilj uspostavljanje mreže za javno zagovaranje medijskih sloboda i sigurnosti novinara na regionalnom i nacionalnim nivoima. Saradnja novinarskih asocijacija iz regije trebala bi rezultirati razvijanjem regionalne platforme za efikasniju zaštitu prava i sigurnosti novinara, kao i stvaranje demokratskog okruženja za rad medija.

Autocezurazura je prirodni ambijent bh. medija

Piše: Franjo Šarčević

Gotovo kao naručeno za temu autocenzure došla mi je satirična emisija News Bar, koja se emitira na RTL televiziji, a uređuje ju ekipa istoimenoga satiričnog portala News Bar, koji, kako je vjerujem većini vas poznato, na satiričan i humorističan način prerađuje, kritizira ili prosto opisuje društvenu političku stvarnost susjedne nam Hrvatske i njezinih susjeda. Naime, ta emisija započela je u nedjelju jednim vicom koji glasi: „Koja je razlika između cenzure i autocenzure? – Razlika je u autu, i to u autu više klase.“

I time odmah upadam nekako in medias res, u srž ovoga problema: zašto se novinari i urednici često odlučuju na autocenzuru. Dakle često se tu radi o ovim sebičnim razlozima, koji se opet mogu podijeliti u sebične razloge prve vrste i sebične razloge druge vrste. U ovu prvu podgrupu mogao bih svrstati one novinare koji ionako teško zarađuju svoj kruh, pa iz golih egzistencijalnih razloga dobro gledaju što će pisati i hoće li

Događaji

10.09.2015.

Neophodno uraditi socijalnu sliku novinara u BiH

Tokom debate Kluba novinara Tuzla o aktuelnim problemima u medijskoj zajednici kao glavni problemi istaknuti su ugrožavanje radnih prava novinara, uticaj lokalne vlasti na medije i generalno loš status novinara. Enes Osmančević je kazao da Klub treba da okupi sve novinare Tuzlanskog kantona, kako bi zajedno kreirali zahtjeve i prijedloge i kako bi se ujedinjeno borili za svoja prava i bolji položaj novinara. Klub novinara Tuzla održao je i Izbornu skupštinu Kluba.

Opširnije

08.09.2015.

Neophodno smanjiti pritisak lokalnih vlasti na medije

Klub novinara Goražde održao je Izbornu skupštinu i debatu o aktuelnim problemima novinara u Bosansko-podrinjskom kantonu. Novinari su se složili da je neophodno raditi na novinarskoj solidarnosti, jačanju Kluba novinara, edukaciji novinara ali i edukaciji predstavnika lokalne vlasti koji se prema lokalnim javnim medijima odnose na neprimjeren način. Istaknuto je da je neophodan intenzivniji dijalog sa lokalnim vlastima kako bi se smanjio pritisak na lokalne medije i da se poboljša položaj novinara u ovoj regiji.

Opširnije

08.09.2015.

40 novih članova Udruženja BH novinari tokom ljetnog perioda

Konstantan porast broja članova jasan je pokazatelj da je Udruženje BHN prepoznato kod medijskih profesionalaca kao relevantna organizacija za zaštitu i poboljšanje slobode, prava i odgovornosti novinara kao i zaštitu ugleda i dostojanstva novinarske profesije.

Opširnije

04.09.2015.

Poštovanje i solidarnost preduslov za bolji položaj novinara

Solidarnost i veća podrška među kolegama prvi je korak za unapređenje statusa i bolju zaštitu novinara u Unsko-sanskom kantonu, poručili su novinari u Bihaću tokom debate o aktuelnim problemima medijske zajednice u USK. Novinari su istog dana održali i Izbornu skupštinu Kluba novinara Unsko-sanskog kantona.

Opširnije

02.09.2015.

Pozvali sve medije da više izvještavaju o problemima novinara

Novinari u Distriktu Brčko su se složili da ne treba pokretati proceduru izrade nacrtu zakon o medijima u Distriktu Brčko, što je ranije predloženo, i da se novinari trebaju zaštititi na druge načine. Istakli su da se prava novinara trebaju štiti kroz druge postojeće zakone, poput Zakona o radu, i da se novinari sami udruže i solidarno bore za svoja prava. Održana je i izborna skupština kluba Bosanska Posavina.

Opširnije

28.8.2015.

Lokalni mediji u regiji Birač se bore za opstanak

Pritisci pojedinaca iz lokalne vlasti, nesigurna radna mjesta, nedostatak medijskih projekata i generalno finansijske pomoći, najveće su prijetnje opstanku lokalnih medija u regiji Birač, istakli su članovi Kluba novinara Srebrenica tokom debate o radnim pravima novinara i problemima sa kojima se suočavaju. Nakon debate održana je Izborna skupština Kluba.

Opširnije

prerezati tanku granu na kojoj još uvijek nekako sjede. U drugu pak podgrupu svrstao bih upravo one novinare i urednike na koje se odnosi vic s početka. Oni, u savezu sa političkih moćnicima, postaju apologeti vlasti ili općenito onih koji imaju moć i koji na ovaj ili na onaj način upravljaju nekim finansijskim tokovima. A to im onda, u posljedici, u nekoj prirodnoj implikaciji, donosi nezasluzene privilegije.

U tom smislu, smatram da je danas u manjem obimu prisutna direktna cenzura, na način da urednici dobivaju izravne upute ili ograničenja od strane recimo partijskih komesara, već se ona više manifestira na mnogo suptilnije načine, skrivenije, i zato opasnije.

Ne treba biti puno mudar ni pronicljiv pa da se stekne utisak da su naši mediji neslobodni i da je autocenzura njihov prirodni ambijent. O dnevnim novinama pogotovo ne treba trošiti riječi, čast iznimkama. Uzmimo kao ogledni primjer bosanskohercegovačko izdanje Večernjeg lista. Ono je de facto partijski bilten HDZ-a i medij koji najbolje artikulira zahtjeve hrvatskoga nacionalizma, a bit ću malo zajedljiv pa reći: i domete tog nacionalizma. Taj medij, kako jednom napisao dr. fra Drago Bojić, „demonstrira rigidni oblik partitokratske medijske manipulacije, sve je u službi stožerne stranke i njezina lidera.“ Kad već spominjem Večernjak, ne bi bilo fer da ne spomenem i njegova ideološkog blizanca, Dnevni avaz, ili, pada mi na pamet, novopokrenuti sedmičnik STAV, za kojeg imam dojam da s jedne strane funkcionira kao organ SDA i promotor interesa turske politike u BiH, a s druge strane je toliko zaostao u razvoju da bi ga se prije moglo svrstati u prvu polovinu 19. vijeka, u doba tzv. buđenja nacionalne svijesti i nacionalnoga romantizma.

Ne zaostaju tu puno ni glavni internetski portali. I među njima je većina onih koji su u nekom momentu spremni da podilaze nekoj političkoj stranci, iz čega izvlače odgovarajuće koristi.

I, opet citiram Bojića, ta „sprega s političkom i ekonomskom moći, stranačkim, nacionalnim i vjerskim liderima, manipuliranje informacijama, insceniranje i izopačivanje činjenica, obilježja su, uz neke izuzetke, gotovo svih bosanskohercegovačkih medija.“

Ta sprega održava se kroz mehanizme cenzure i autocenzure, urednici i novinari znaju što trebaju pisati i dokle trebaju ići da bi se ta sprega održala ili pak još više učvrstila. Kud ćeš boljega primjera od ovoga nedavnog, i još aktuelnog, a tiče se situacije s Naserom Orićem. Dopustite mi da budem malo licemjeran, pa da u ovome momentu malo cenzuriram sam sebe, tako da neću reći sve ono što mislim i što znam o spomenutome gospodinu (a zna, vjerujem, i većina novinara i ljudi kojih se tiče). Tko poznaje lik i djelo navedenoga gospodina, razumjet će zašto sam sada posegnuo za ovom samocenzurom. Ali, zar nije malo skandalozno i mučno za gledati kako se kroz medije pod kontrolom bošnjačke politike, bilo da je ona SDA-ovska bilo da je SBB-ovska bilo da je predstavljena „nacionalno sve svjesnijim“ SDP-om ili onim preostalim miksom, od Nasera Orića pravi nekakav mitski junak, heroj i uzor?

Tu jednu vrstu prešućivanja svega onoga što nije u skladu sa postavljenim „nacionalnim interesom“ ili „emocijama većine“ vidimo npr. i u nekritičkom odnosu medija prema turskoj politici oličenoj kroz R.T. Erdogana. Nisam primijetio, a i Google mi daje za pravo, da je ijedan utjecajni medij prošle godine prenio

Događaji

28.08.2015.

Filmovi iz serijala "Živjeti zajedno" na Youth event Tuzla 2015

Dokumentarni filmovi "Komšije" i "Heroji bitke za ranjenike" iz serijala "Živjeti zajedno", kojeg su producirali Nezavisno udruženje novinara Vojvodine i BH novinari prikazani su u petak 28. avgusta na Youth event Tuzla 2015. Događaj pod nazivom "Uvijek postoji izbor" okupio je mlade sa cijelog Balkana, a posvećen je građanskoj hrabrosti u vrijeme rata i mira.

Opširnije

Mediji o medijima

08.09.2015

Digitalizacija u BiH: Usvojene aktivnosti s ciljem ubrzanja procesa digitalizacije u BiH
Vijeće ministara BiH usvojilo je u okviru 22. sjednice održane 8. septembra 2015. Informaciju Ministarstva komunikacija i prometa o poduzetim aktivnostima s ciljem ubrzanja procesa digitalizacije.

Opširnije

06.09.2015.

Anketa: 80,5 posto građana misli da tužilaštva trebaju pokretati istrage na osnovu medijskih sadržaja

Prema anketi koju je Udruženje Pozitivne vrijednosti, u okviru projekta Čitaj, gledaj, reaguj, provelo u više gradova u BiH, 80,5 posto anketiranih građana smatra da bi tužilaštva u BiH trebala otvarati istrage na osnovu medijskih sadržaja koji govore o nezakonitostima u radu političara i ličnosti koje obnašaju javne funkcije.

Opširnije

sistem počiva na mješavini jugonostalgije, unitarističkih ideja i pseudograđanstva, onda gledaj da i sam to mijesiš. Općenito, dobivamo navijački odnos prema prošlosti, nekritički i nediferenciran, dobivamo šutnju o kriminalu, dobivamo potiskivanje pravih, važnih pitanja, u drugi plan, dobivamo ovaj kaos u kojem živimo. Mediji tako postaju dio sistema i idu ruku pod ruku sa političkim upravitelja sistema.

Imao sam kao urednik Prometejeve družine i sam prilika za faustovske nagodbe, koje su naravno nuđene na prepreden, diskretan način. Osoba ili kolektiv svjestan da poznaješ njegove/njihove mane dadne neku ponudu, iskaže neko obećanje, a na tebi je kao „svjesnom“ biću da izvučeš poentu. Naravno, uz sve slabosti koje imam, i uz dužno uvažavanje prema nekim ljudima, nisam pristajao na savez sa bilo kojim mefistofelesom politike ili partije, ali mi je to sve pomoglo da shvatim kako ta priča funkcionira.

Međutim, moram biti do kraja iskren pa reći i da sam se pri uređivanju Prometeja susreo sa situacijama kada sam odlučio nešto prešutiti, ne objaviti tekst koji sam već spremio, ali razlozi za to bili su razlozi opreza i čak straha, pogotovo u jednoj fazi kad je moja porodica zbog mene bila izložena pritiscima i prijetnjama. Nije me puno sekiralo kada bi me na primjer onaj hercegovački portal zmijskog imena zbog moje kritike hrvatskoga nacionalizma virtualno popljuvao, a njegovi fanatici „dokrajčivali“ kroz virtualne komentare, niti mi je palo na pamet da trebam prestati sa kritikom bošnjačkog nacionalizma zato što me je izvjesni Abdukić preko stranice Rijaseta IZ-a svrstao u genocidaše, ali u momentu kad ti osobno dobro zaprijete neke osobe s kojima si upoznat, onda na povlačenje treba gledati pristo kao na borbu za opstanak.

Te ucjene, direktno ili indirektno iskazane prijetnje, ta atmosfera straha, još su jedan momenat koji negativno utječe na našu medijsku stvarnost.

ili prokomentirao sramnu Erdoganu izjavu, datu na intervjuu na državnoj televiziji 05.08.2014., a ta izjava glasi:

„Što se sve već govorilo o meni! Nazivan sam Gruzijcem. Još gore, nazivalo me se, oprostite na izrazu, Armencem.“

Dakle, mediji se ne žele zamjeriti onima koje tretiraju kao svoju čitalačku publiku, novinari se ne žele zamjeriti vlasnicima medija, a vlasnici se ne žele zamjeriti izvorima financiranja.

Probajte zamisliti što bi se desilo novinaru koji bi za bh. izdanje Večernjeg lista napisao da je Dario Kordić ratni zločinac i kriminalac i da je sramno što Marinko Čavara, Dragan Čović i ostali „velikodostojnici“ časte tog nesretnika kao nacionalnoga junaka i heroja-mučenika. Što bi se desilo novinaru Dnevnoga avaza koji bi progovorio malo o tamnim stranama nesuđenoga prvoga u Bošnjaka. Što bi se desilo novinaru RTRS-a koji bi u Centralnom dnevniku progovorio koju kritičnu o Velikome Vođi Miloradu. Što bi se desilo novinaru STAV-a koji bi sutra napisao tekst u kojem će na temelju gore citirane izjave, i na mnogim drugim temeljima, napisati za Erdogana da je još jedna bjelosvjetska fašistoidna pojava. Naravno, ne bi im zbog toga zafalila ni dlaka s glave, ali bi zasigurno morali potražiti svoju sreću u nekoj drugoj medijskoj kući.

O tome se znači radi: novinar ulazi u neku od tih medijskih kuća s namjerom i ciljem da prima plaću, ne da bude istraživač niti savjest ovoga društva, postane svjestan gdje radi i na čemu leži njegova firma, a onda iz toga izvuče prirodne zaključke. On postane svjestan na čemu počiva taj sistem, pa svojim radom samo još hrani taj sistem. Ako taj jedan politički sistem počiva na mitu od stoljeća sedmog do herojskog otpora Herceg-Bosne, onda on hrani taj mit. Ako drugi politički sistem počiva na mitu od bogumila preko 9,10,15,115 genocida, onda novinar hrani taj mit. Ako treći politički sistem počiva kosovsko-junačkoj epopeji i otadžbinsko-obrambenom ratovima, onda on hrani taj mit. Ako četvrti politički

08.09.2015.

Podrška BH novinara #nohatespeech kampanji

Udruženje/udruga BH novinari pridružilo se akciji #nohatespeech koja je usmjerena ka zabrani promocije govora mržnje i sprečavanju emitovanje istog u onlajn sferi.

Italijanska organizacija Associazione Carta di Roma, uz podršku Evropske federacije novinara (EFJ), Article 21, Nacionalne federacije italijanske štampe (FNSI) i Sindikata novinara RAI (USIGRAi) pokrenula je kampanju #nohatespeech.

Nije u pitanju samo akt građanske odgovornosti - za novinare, ovo je ispunjenje osnovnih dužnosti: pružanje čitaocima, gledaocima i slušaocima činjenica.

*Detalji**Piše: Goran Dakić*

Pitanje (auto)cenzure u medijima u BiH zapravo je pitanje potpunog odsustva profesionalne samosvijesti. U februaru ove godine u Beogradu je održana tribina „Oslobodi medije“. Tom prilikom je jedan od učesnika, glavni i odgovorni urednik „Južnih vesti“ Predrag Blagojević, istakao da je vlast u Srbiji devedesetih ubijala novinare, a da ih danas ubija finansijski.

Njegovom se zaključku nema šta ni dodati, ni oduzeti, ali se granice konkuzije, bez sumnje, mogu proširiti, jer poznato je, manje ili više, koje medije i u kolikoj mjeri finansira, na primjer, Vlada RS. Ta finansijska injekcija ujedno obezbjeđuje kreditoru dug i uspješan život širom medijskoga šara.

U našem medijskom prostoru, kako kaže srpski kompozitor Svetislav Božić, predominantna je aktivnost besmislenog raspucavanja praznine, ali ona ni u kom slučaju nije besmislena, barem ne za one koji potpaljuju fitilje na tim ispraznimmedijskim topovima. Ta praznina svoj je konačni oblik

dobila u tabloidima, koji su ispunjeni svim i svačim samo da ne bi bili popunjeni nečim. Tabloidna politika u konačnici rađa tabloidno novinarstvo, a s obzirom na to kako izgleda tabloidno novinarstvo kod nas – jasno je da je njegova majka zapravo promiskuitetna ulična djevojčura. Što je uvijek bio drugi i tačniji naziv za politiku.

Politika preko svojih isturenih igrača štiti svoj ugled u medijima. Ili su u pitanju donacije ili udbaško projektovanje zaslužnih poslušnika na urednička mjesta. I onda je sve moguće: moguće je ignorisati forenzički nalaz Nacionalnog instituta za forenziku Kraljevine Holandije, moguće je ignorisati humane insuline, moguće je ignorisati zgradu presuđenog kriminalca u bjekstvu, moguće je, konačno, ignorisati napade na medijske kuće ili novinare. Kada je banjalučki Klub novinara organizovao protestni skup nakon što je policija upala u redakciju portala Klix.ba, u prostorije Kluba nije došla samo jedna medijska kuća iz Banje Luke. Upravo ona koja bi trebala da bude prva na tom događaju, ali cenzura je, koja je u suštini ontološke strukture ovoga medija, to spriječila.

Da li postoji cenzura u medijima u BiH? Bez sumnje. Da li postoji autocenzura u medijima u BiH? Bez sumnje. Prije nekoliko godina sam učestvovao na tribini „Kultura i mediji“ Društva članova Matice srpske u Republici Srpskoj. Tada sam govorio upravo o ovoj temi – o cenzuri u medijima, odnosno o cenzuri u rubrikama ili emisijama iz kulture u medijima iz RS. Desetak primjera bilo je dovoljno da suvo teoretisanje o cenzuri kao takvoj istu spusti na otrježnjujuće praktično tlo. Tako su, na primjer, jedne banjalučke dnevne novine (tada sam, na toj tribini, rekao koje su novine bile u pitanju, ali danas, četiri ili pet godina kasnije, autocenzura ipak čini svoje) donijele seriju tekstova o glumici Jeleni Trepetovoj Kostić koja je dobila katedru glume na Akademiji umjetnosti Univerziteta u Banjoj Luci, iako ne govori najbolje srpski jezik. Tekstovi su bili jeftini, diskvalifikatorski, neprincipijelni, neetični. Ali, najviše je čudilo to što ni u jednom tekstu, od njih, čini mi se, četiri, nije donesena izjava unaprijed osuđene glumice! Ni u jednom pasusu, ni kao antefile, ni kao konstatacija da „Jelena Trepetova Kostić danima ne odgovara na naše pozive“ – ne, ne i ne! Cenzura u svoj uredničkoj sili i slavi i autocenzura koja se reflektuje u indoktriniranosti mlađahnog novinara koji se ipak ponosno potpisao ispod tog neprofesionalnog tralalaisanja.

Početak decembra 2013. godine tadašnji v.d. direktora RTRS-a Rajko Radovanović saopštio je da su prije njegovog dolaska na ovu funkciju u ovoj kući postojale „crne liste“. U razgovoru za „Press RS“ Radovanović je rekao da su postojale „crne liste“ na kojima su s vremena na vrijeme bile javne ličnosti i iz opozicije i iz pozicije, kao i neke parlamentarne, ali i vanparlamentarne političke partije. Kasnije je i sam „počasni konzul Nikaragve“ Stefan Karganović „sočinio“ spisak državnih neprijatelja, koji je ništa drugo do preporuka za medijski odstrel i novinarsko ignorisanje bez premca. Drugačije mišljenja, ma kakvo ono bilo, naprosto je protjerano u predjele medijske tišine. Oni koji bi imali šta da kažu nemaju gdje, a oni koji imaju gdje bolje bi bilo da zauvijek ćute.

Autentično novinarstvo nije umrlo, ali je na samrti. Medija je sve više, pogotovo elektronskih i to se polje bijelog novinarskog pamuka naprosto nekako mora obrati. Za robove stoga niko i ne pita. Rob je rob. On radi ono što mu se kaže. U toj količini mediokriteta oni izvrsni jedva da imaju šansu. Novinari su pretvoreni u izvođače radova. Ne svi, naravno. Većina. Ali, i većina u Narodnoj skupštini RS je stvorena korupcijom. Ako je to moglo u parlamentu, onda novinari zaista nemaju nikakve šanse.

Konkursi

OSCE traži službenika za javno informisanje

Ured Organizacije za Evropsku sigurnost i saradnju u BiH raspisao je konkurs za poziciju "National Public Information Officer". Rok za dostavljanje prijava je **2. oktobar 2015.** godine.

[Detalji](#)

Međunarodna nagrada za građansko novinarstvo – Citizen Media Award

Tema ovogodišnjeg konkursa za građansko novinarstvo – Citizen Media Award je: „Naš svet, naše dostojanstvo, naša budućnost – Održivi razvoj i angažman“.

Konkurs je otvoren za: samostalne učesnike, grupe, asocijacije, građanske inicijative, proizvođače, glumce i redakcije iz oblasti građanskog novinarstva...

Krajnji rok za prijave je **30. septembar 2015.** godine.

[Detalji](#)

Staziranje novinara i urednika u DW

Staziranje je moguće u svim DW (Deutsche Welle) djelatnostima: televiziji, internet redakciji, radiju, komunikacijama i Dojče vele akademiji.

Predviđeno je da praksa traje 6 mjeseci, uz novčanu naknadu praktikantima od, najmanje, 310 eura mjesečno.

Prijave su otvorene za studente i novinare koji već imaju iskustva u radu u medijima.

Prijave se prihvataju tokom **oktobra i aprila.**

[Detalji](#)

Kako se izboriti protiv autocenzure?

Piše: Amer Tikveša

Za razliku od cenzure, u vezi s kojom određenu vrstu iskustva baštini iz socijalizma, s autocenzurom je mnogo teže. Naime, u socijalizmu smo imali jedan izvor moći, Komunističku partiju. Iako uključena u sve sfere društva, ona je ipak bila JEDAN, usamljen izvor moći. Nju čak dobar dio novinara i nije doživljavao kao cenzora jer se slagao s njenim idealima i u skladu s njima i u pravcu njihovog ostvarenja obavljao posao, kako je ko najbolje znao. Njeni cenzorski kapaciteti bili su svakom jasni, pa i način kako joj izvrdati, onima koji su to željeli. Problem današnjeg vremena je u disperziranosti moći, pa novinarski posao liči na provlačenje ispod kišnih kapi. Naravno, ne svakom novinaru i ne u vezi sa svakom temom. To izgleda otprilike ovako: novinar piše u skladu s onim šta urednik želi. Ako mu to nije eksplicitno rečeno, onda piše u skladu s onim šta misli da urednik želi pročitati. Urednik se, pak, u takav odnos postavlja prema vlasniku, a vlasnik prema oglašivaču ili prema političkom zaštitniku. Nerijetko prema obojici. Odnosi su pritom isprepleteni. Jedan medij ima više oglašivača a zbog sprege ekonomske i političke moći uvijek je više od jednog oglašivača koji će svoje oglašavanje uslovljavati podrškom nekoj političkoj opciji. Pritom, i sami vlasnici medija u BiH su u dosta slučajeva ljudi koji su ili direktno uključeni u politiku ili su značajno prisutni u drugim sferama biznisa, osim u medijskom. Postoji, dakle, višestruka potreba da se nekom ne zamjeri jer cijena zamjeranja može biti previsoka.

Međutim, ovdje ćemo se zadržati na problemu koji se krije u sintagmi „medijski biznis“. Logika biznisa je usmjerena ka proizvodnji nove vrijednosti. Ne možemo govoriti o pukom zadovoljenju potreba potrošača, već o stvaranju novih potreba i novih proizvoda za njihovo zadovoljenje, kao i novih potrošača. Informacija u svijetu biznisa postaje proizvod. Ona više nije nešto što se samo pronalazi i plasira da bi se zadovoljila potreba ljudi da budu informisani, ona je, dakle, i nešto što se proizvodi.

Od potrebe čovjeka da bude informisan, kreira se potreba da spozna. Spoznaja ili otkrovenje, za razliku od informisanja, sadrži i mitsku dimenziju, vjerovanje bez potrebe činjeničnog dokazivanja toga u što se vjeruje. Autocenzura se tu ispostavlja kao učinkovit alat za proizvodnju novih istina na kojima bi počivala nova stvarnost. Ne treba, stoga, na nju gledati samo kao na nešto čemu je cilj da zataška, prikrije, uskrati za istinitu informaciju. Na nju treba gledati i kao na nešto što stvara, što proizvodi. Mi možemo otkriti šta je prešućeno, sakriveno, ali kad otkrijemo, može se desiti da to što smo otkrili prosto više ne može djelovati istinito. Cijeli kontekst unutar kojeg je sakrivena činjenica funkcionisala kao istinita sada je izmijenjen. Zato bi mnogo korisnije bilo istražiti koje su to strategije autocenzure da preoblikovanu novinarsku svijest o nekom događaju učini i sviješću javnosti o tom istom događaju. Ili barem sviješću dijela javnosti.

Tu trebamo raskrstiti s još jednom stvari koja je postala uvriježena, a ta je da se borba protiv autocenzure treba usmjeriti isključivo ka novinarima. Oni su tek pola priče i to manje značajan. Nema tog lijeka koji im može pomoći a koji bi bio univerzalan za sve. Novinarski otpor autocenzuri je individualan. Čak i kad bismo jedan uspješan primjer otpora aplicirali na druge slučajeve, uopšte ne znači da bi bio uspješan. Konteksti koji je uslov-

ljavaju su različiti.

Druga polovica priče su recipijenti. Tek uključivši i njih mi možemo utjecati na smanjenje autocenzure. Kad su novinari u pitanju, potrebno je kontinuirano pratiti njihov rad, analizirati ga i raskrinkavati primjere autocenzure. Osvještavati medije da ih neko prati i da prepozna njihove strategije manipulacije. Gajiti stručan i institucionalan analitičko-kritički pristup njihovom radu.

Kad su u pitanju recipijenti, trebamo se upitati otkud navika da neko čita baš jedne novine, a ne one druge ili gleda dnevnik jedne televizije a ne one druge? Pa otud jer ljudi misle da je istina na strani baš tog medija kojeg oni prate. Znamo da ne mogu postojati dvije istine, ali isto tako znamo da različiti ljudi prate različite medije koji o istoj stvari drugačije izvještavaju i vjeruju im. Znamo i da do pomirenja njihovih stavova nikad ne mora doći. Da bi se taj problem riješio potrebno je ljude medijski opismenjavati od njihove najranije dobi kroz obrazovne institucije. Učiti ih šta je informacija, kako prepoznati za njih bitnu informaciju, kako utvrditi njenu pouzdanost i sl.

Naime, sam analitički i kritički pristup medijima te ukazivanje na autocenzuru usmjereno je ka novinarima. Sigurno je da pokazivanje svijesti o tome da uviđamo njihove mane može uticati donekle da budu pažljiviji. Međutim, medijskim kućama od bilo kojeg analitičara važniji su recipijenti jer od njih žive. Sve dok se njima može manipulirati, mediji će to i raditi. Tek s padom konzumenata autocenzorskih produkata stanje se može promijeniti.

BiH je daleko od toga. Sintagma „medijska pismenost“ tek je ušla u naš javni prostor. Stidljivo proviruje preko granica stručne javnosti u svijet medijskih konzumenata. Medijske analize i kritike pretežno ostaju na čitanje i razmatranje struci. Najveći problem je što su takve stvari neprofitne i što iziskuju pomoć donatora, a toga u sve manjoj mjeri ima za medije. Ako je zaista cilj mijenjati društvo, moraju se prvo mediji vratiti unutar granica svoje misije koja je svima ista – objektivno, nezavisno, nepristrano informisanje javnosti.

Samocenzura: Zagušiti nagon i iznijeti istinu

Definicije i primjeri iz Irske

Ronan Brady, Griffith College, Dublin (prezentacija sa radionice)

Zamislite dva naslova: **Neizazvani napad policije na studente** ili **Podivljali napad studenata na policiju**. Iako se i jedan i drugi naslov podudaraju, svaki od njih bi mogao biti precizan. Razjasnimo situaciju: Mi ustvari kombinujemo informacije koje dobijamo iz raznih izvora koji su nam u tom momentu na raspolaganju. Naravno da u tom slučaju panični skeptici vjeruju da “istina” u suštini i ne postoji: prema Foucaultu, “istina” je ustvari iluzija, tj. igra koju igraju moćnici kako bi opravdali svoju moć.

Međutim, u Foucaultovom svijetu “demokratske politike” su također izmišljotina. Ali novinari znaju da u stvarnom svijetu, Foucaultova skeptičnost ne vodi nigdje. Oduvijek smo znali da šta god da napišemo, to nikad nije apsolutna istina čak i u najboljem slučaju. Također smo znali da bez te površne istine, obični ljudi imaju manje izgleda da smanje uticaj moćnih ljudi nad našim životima. Naravno, naš posao je poprilično ograničen... granice:

Kako dolazi do samocenzure?

Razlozi su različiti: strah. Ovo može predstavljati direktnu prijetnju novinarima, njihovoj porodici, kolegama itd. Direktna cenzura može izazvati samo – cenzuru, u šta ćemo se poslije i uvjeriti. Grupno razmišljanje: Kada svi novinari, ili barem većina njih, donese pogrešan zaključak bez kritičkog razmišljanja. Direktna cenzura također ovdje igra važnu ulogu. Ali izgleda da je najčešći faktor pojava pritiska komercijalnog reklamiranja. U istraživanju obavljenom u SAD-u prije 15 godina, 41% svih izvještača su priznali da bi radije izostavili određene događaje ili priče, ili ih ublažili, a sve radi interesa svojih čitalaca.

Nakon ovog perioda, potreba za komercijalnim reklamiranjem se značajno povećala ali sa neizbježnim posljedicama u smislu etičkih kriterija, što bi moglo predstavljati globalni problem. Ponekad je teško razlikovati da li finansijski pritisak proizvodi samocenzuru ili su u pitanju direktne prijetnje ili pak grupni načini razmišljanja. Svi mediji su neki način pod pritiskom zbog pritiska komercijalnog faktora, a neki novinari nikad nisu bili pod prijetnjom, a praćenje “jata ili krda” je u svakom slučaju uvijek bila lakša opcija. Primjeri koje ću navesti predstavljaju kombinaciju aspekata sva tri slučaja, ali je jedna stvar sigurna: direktna cenzura izaziva samocenzuru. Kada vlada vodi određene predmete koji nisu predmet rasprave, kao posljedica dolazi do talasanja, kao kada kamen padne u vodu. U svakom slučaju je bolje “igrati na sigurno” a problematične predmete ne treba ni spominjati, tako da cenzor od toga ima dvostruku korist.

Direktna cenzura u Irskoj

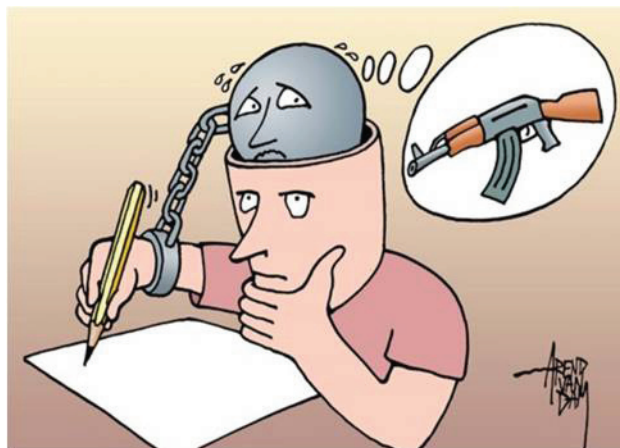
Irska ima tradiciju direktne cenzure još od sticanja nezavisnosti 1922. godine, pa sve do 80-tih godina prošlog vijeka, iako u toj zemlji fašizam niti komunizam nikad nisu bili pristuni. Irska je u 2. Svjetskom ratu bila neutralna, ali je režim cenzurisanja bio jači nego u bilo kojoj drugoj zemlji zahvaćenoj ratom. Istovremeno, cenzura u Irskoj je obuhvatala radove svjetski poznatih pisaca čiji su radovi bili krijumčareni u sopstvenoj zemlji. Cenzura objavljivanja:

Krutu cenzuru objavljivanja je nametnula vlada Irske sa početkom sukoba u Sjevernoj Irskoj početkom 70-tih godina prošlog vijeka. Član 31 Zakona o Objavljivanju omogućio je vladi da zabrani sve razgovore sa osobama koje su sudjelovale u oružanim sukobima. Ovaj zakon je bio na snazi 40 godina nakon što je nestao sa scene 1994. godine. Konačno je zvanično i ukinut 2001. godine. Dva suprotna ishoda:

Ova zabrana razgovora je značila manje popularnosti za grupe kao što je IRA (Irska republikanska armija): jer su njihove zahtjeve mediji jednostavno ignorisali, ali je ovo također značilo da se sa njima nije moglo ni razgovarati o problematičnim pitanjima. Nakon zločina koje je počinila IRA, reporteri nisu imali namjera da “provociraju” i izazivaju odgovore IRA-e. IRA-i je time onemogućen “kisik javnosti”. Ali razlozi zbog kojih su joj se ljudi priključivali nisu imali neku pozadinu u smislu temeljnog promatranja. Ovaj konflikt je bio i ostao nerješiva misterija za sve gledaoce i slušaoce.

Zabrana objavljivanja i njen uticaj na štampu:

Direktna cenzura se nije proširila na štampu u Irskoj. Oni su mogli objavljivati razgovore i direktna komentarisanja pripadnika paravojnih grupa i njihovih glasnogovornika. Ali kada je došlo do zabrane objavljivanja na radiju i TV-u, javnost IRA-i više nije ni davala neki značaj. Nedaće koje su motivisale IRA-u nisu samo doprinijele da IRA izgubi na popularnosti i značaju u štampi, nego su također postale anatemata u hororu zločina koje IRA počinila.

Samocenzura postaje pravilo:

Karijera mnogih je u svijetu medija bila ugrožena, ukoliko bi oni predlagali priče koje bi na bilo koji način prikazivale neku vrstu solidarisana sa IRA-om. Brutalnost Britanske vojske sa druge strane, diskriminacija katolika u Sjevernoj Irskoj, predrasude o Ircima u Britaniji su ustvari i predstavljale stvarne i istinite priče, ali su one bile ignorisane ili propuštene.

Građanski rat u svijetu novinarstva:

Građanski rat u svijetu irskog novinarstva je ubrzo uslijedio. Uhapšeni pripadnici IRA-e su radije htjeli da štrakuju glađu do smrti nego da budu smatrani kao i obični kriminalci. Novinari koji su pokušavali da objasne ovu pojavu javno, su smatrani simpatizerima IRA-e. Kada je jedna od osoba koja je štrajkovala glađu (Bobby Sands), dobila na izborima 1981. godine, nijedna TV ekipa u Irskoj to nije zabilježila. Na svu sreću BBC kamere su bile na tom događaju.

Mentalitet cenzurisanja:

Ovo nije predstavljalo samo neuspjeh svih novinara, nego je u stvari ovo bio

Najava događaja

- **Radionica** o zaštiti novinara u lokalnim medijima
- Istraživanje u okviru projekta **Media Circle**.
- **Skupština** Udruženja BH novinari
- **Konferencija o PBS** u saradnji sa EUD/EUSR.

institucionalni problem. Rukovodstvo javnog RTV servisa Irske (RTE) je otvoreno podržavalo zabranu objavljivanja. Ljudi se otpuštali sa posla ukoliko bi ovu zabranu kršili na bilo koji način, Britanski emiteri kao što su BBC i ITN su imali potpuno drugačiji pristup za slične zabrane emitovanja iz 1988. godine... tzv "Vocing over" the Words (Glas iznad riječi).

Pokušaji Margaret Thatcher da zaustavi javno preslušavanje izjava lidera Irske republikanske armije, kao što je Gerry Adams, su izazvale frustracije, kada su britanske TV kuće angažovale glumce da sihnorizuju glas Gerry Adams-a. Dok je RTE sa jedne strane učestvovala u sprovođenju spomenutog procesa cenzure, BBC i ITN su namjerno ismijavale ovu cenzuru.

Razlike u tradiciji

Kruto cenzurisanje 30-tih, 40-tih i 50-tih godina prošlog vijeka su vjerovatno potpomogle u stvaranju usaglašene kulture u samom vrhu objavljivanja i prikazivanja u Irskoj. BBC se sa druge strane borio protiv vlade i cenzurisanja 1956. godine. Britanske jedinice su napale Egipat nakon nacionalizacije Sueckog kanala. Vlada je pokušavala zaustaviti sve kritike usmjerene protiv ove kampanje, ali je BBC odbijao da izostavi govor lidera laburističke partije, Hugh Gaitskill, koji je oštro osuđivao ovu invaziju.

Osnovne greške:

1. Irska samocenzura je proizlazila iz dvije osnovne greške: Uloga novinara.

Novinari su imali obavezu da iznesu sve pogrešne akcije i djelovanja, nevezano za vlastita mišljenja i stavove. Ali oni koji su iznosili nepravdu u Sjevernoj Irskoj su smatrani partizanima; pro – IRA-e orjentisane osobe itd. Njihov profesionalizam je izgubio povjerenje. Politika se mješala u ono što je trebalo predstavljati nepristrasan proces.

2: Duboko nepoštivanje informisanosti i znanja javnosti. Pretpostavka cenzurisanja je podrazumijevala nemogućnosti javnosti da razlikuje demokratiju od terorizma ili razliku između kriminala i pravde. Naravno, glasači su na izborima mogli odlučivati, i njihov izbor bi mnogima djelovao (i djelovao je) smiješno. Ali su glasači oduvijek mogli razlikovati osnovna pitanja i probleme. Prema tome pitanje je da li je Član 31 ustvari zaista ostavio trajne posljedice?

Na svu sreću, član 31 je davno nestao. Mladi novinari u Irskoj danas o ovom famoznom članu znaju jedino kroz istorijske dokumente ili kroz anegdote svojih starijih kolega. Taj član izgleda nije ostavio nikakve trajne posljedice, iako su osobe koje su morale štititi, nerado vjerovale mnogim medijskih kućama. Ali jedini način da saznamo da li je ovaj član ostavio trajne posljedice, je momenat kada vlada Irske sljedeći put uključi emitere.

Unutrašnji i vanjski neprijatelji

Novinarstvo često nema adekvatan odgovor na prijetnje iz vana. U Sjedinjenim državama, navodne prijetnje od Sovjetskog saveza 1950-tih godina prošlog vijeka i napad na nebodere Twin Towers u New York-u su rezultirali objavljivanjem neodgovornih navoda koji su se kasnije uspostavili kao totalno neistiniti. Ova knjiga koja je štampana deceniju nakon nestanka člana 31, i iznosi detalje gorko - uzajamnog optuživanja unutar novinara u Irskoj.

Ostali aspekti samocenzure u Irskoj

Možemo se složiti da je očajan neuspjeh u svijetu finansija novinarstva u Irskoj bila nemogućnost da se predvidi bankarski kolaps 2007. i 2008. godine upravo radi pojave samocenzure. Ovo se desilo radi "pucanja balona" svijeta nekretnina. Irska štampa je komentarisala inflaciju cijena nekretnina, ali je ubijedila sebe da to ne može prouzrokovati ozbiljne posljedice.

Novine nisu uspjele djelimično radi činjenice da su same investirale u nekretnine. Štampali su novinske dodatke o raskošnim nekretninama koje su smatrali "laganom investicijom" u procvatu investicija u nekretnine. Ulagali su u kompanije koje su se bavile nekretninama i odbijali su da prihvataju nepoželjne vijesti i predviđanja novinara koji su ukazivali na činjenice i trenutno stanje. A činjenice su bile više nego očite:

Prosječna cijena nove kuće 1994. godine: €73,000. Prosječna cijena 2007. godine prilikom korištenja indeksa cijena koris-

Linija za pomoć novinarima

Aktuelni slučajevi:

Portal Bugojnodanas.info - Načelnik Općine Bugojno iz nepoznatih razloga zabranio je prisustvo ekipi portala bugojno-danas.info svim događajima koje organizuje Općina Bugojno. Također, novinarima je izvještavanje sa utakmica NK "Iskra" zabranio predsjednik sportskog saveza Općine Bugojno. FMHL je uputila pisma općinskom načelniku kao i predsjedniku sportskog saveza Bugojno sa zahtjevom za dostavljanjem informacije o razlozima ovakvih zabrana.

Bojan Bobić (Euroblic) - Policijski službenici CJB Bijeljina došli su do saznanja da je Vlajko Stefanović napao kolegu iz Euroblica Bojana Bobića i slučaj uputio u proceduru Odjeljenju za prekršaje Osnovnog suda u Bijeljini. FMHL je uputila dopis Osnovnom sudu Bijeljina i čeka se na odgovor.

Amra Butković - Nakon odluke kolegice Butković da u Vijestima u 21h pročita Saopćenje za javnost stranke SDU, u utorak (21. januara 2014) kolegici Butković uručeno je pismeno upozorenje pred otkaz. Navedeno je da se ovo upozorenje smatra opomenom pred otkaz. Ovo je mjera koju je izrekao direktor JP TVSA Zlatko Topčić nakon sazivanja i održavanja sjednice Disciplinske komisije 5. septembra 2013. o čemu je upoznala Liniju za pomoć novinarima. Tereti se za „težu povredu radne obaveze“. Održana su priprema i glavno ročište i završne riječi su zakazane za 17.09.2015. godine.

cima je stvorio veliku promjenu u javnom mjenju kada je u pitanju ova pojava, a mnogi su krišom pozvani da izađu otvoreno u javnost. TV novinarka Ursula Halligan je izašla u javnost sa veoma oštrom izjavom ukazujući da je u strahu od mogućih predrasuda javnosti, cenzurisala sopstveni rad i to cijeli svoj radni vijek.

nika: €109,000. Prosječna cijena 2007. godine prilikom rasta cijena u skladu sa rastom primanja: €124,000.

Stvarni prosjek u 2007. godini: €323,000. U periodu od 1996. do 2006. godine, izgrađeno je 597.000 novih kuća, ali je u tom periodu bilo svega 347.000 domaćinstava. Emiteri su također bili neuspješni u ovom procesu, ali nisu se samo novine mogle okriviti za ovakvo stanje. RTE, kao neprofitni javni RTV servis je posvetio samo 1% na istraživanje o kolapsu nekretnina, što znači da je 10 programa, uključujući 26 komentatora (političara, ekonomista itd) nedovoljno posvetilo vremena i prostora ovom problemu. Na kraju su samo tri osobe predvidjele krizu u svijetu nekretnina u Irskoj.

ZAŠTO?

Sasvim je jasno da su novinari dnevne štampe bili utišani radi komercijalnog pritiska svojih grupacija, o čemu smo već govorili prilikom navođenja primjera u SAD-u. Emiteri su očito bili pod uticajem grupnog razmišljanja. Ali je jedan vrlo bitan element ove pojave bio i apel za spas nacionalnog interesa. Ponovo su oni bili pitani da obuku "zelenu majicu".

Pravi patriotizam

Teško je za političare kao što je ova osoba da razumiju da je uloga novinarstva ustvari da postavlja teška pitanja, izaziva i da "provocira" prihvaćene teorije. Patriotizam na najvišem nivou koju novinar može da demonstrira je upravo da izazove ono što se i smatra "patriotizmom". Da su novinari u Irskoj više istraživali i detaljnije "izazvali i osporavali" ekonomske politike u zemlji, vjerovatno ne bi ni došlo do bankrota u Irskoj 2008.godine.

Završna riječ o samocenzuri

Vjerovatno ste upoznati sa činjenicom da je Irska bila prva zemlja koja je legalizovala istospolne brakove metodom popularnog glasanja ove godine. Irska je katolička zemlja i ovome su se u velikoj mjeri suprotstavili zvaničnici katoličke crkve. Istospolni brakovi su još od 1993.godine bili ilegalni. Glas za brak među homoseksual-

Impressum

Redakcijski kolegij biltena

Faruk Kajtaž
Siniša Vukelić
Borislav Vukojević
Bedrana Kaletović
Amer Tikveša

Urednik

Adis Šušnjar

Tehničko uređenje

Arman Fazlić

Udruženje/udruga BH Novinari

Kralja Tvrtka 5/5, Sarajevo, Bosna i Hercegovina
Tel/Fax +387 33 223 818; + 387 33 443 072
e-mail: bhnovinari@bhnovinari.ba;
web: www.bhnovinari.ba